

Datum van inontvangstneming : 12/04/2023

Zaak C-114/23

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

27 februari 2023

Verwijzende rechter:

Sąd Okręgowy w Warszawie (Polen)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

18 februari 2023

Strafrechtelijke procedure tegen:

KB

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Procedure tot tenuitvoerlegging van een onherroepelijke strafrechtelijke veroordeling

Voorwerp en rechtsgrondslag van de prejudiciële vragen

Uitlegging van artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU, artikel 47 van het Handvest van de grondrechten en de beginselen van rechtszekerheid, onaantastbaarheid van het gezag van gewijsde, evenredigheid en procedurele autonomie in het kader van het onderzoek of een ten uitvoer te leggen vonnis is geweest door een rechterlijke instantie die voldoet aan de vereisten van instelling bij wet, onafhankelijkheid en onpartijdigheid; artikel 267 VWEU

Prejudiciële vragen

1. Moeten artikel 19, lid 1, tweede alinea, van het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU), artikel 47 van het Handvest van de grondrechten (Handvest) en de algemene Unierechtelijke beginselen van rechtszekerheid, onaantastbaarheid van het gezag van gewijsde, evenredigheid en procedurele autonomie aldus worden uitgelegd dat zij zich verzetten tegen nationale

regelingen die een rechterlijke instantie beletten om in een procedure tot tenuitvoerlegging van een onherroepelijke strafrechtelijke veroordeling te onderzoeken of het ten uitvoer te leggen vonnis is gewezen door een rechterlijke instantie die voldoet aan de vereisten van instelling krachtens de wet, onafhankelijkheid en onpartijdigheid en, indien wordt vastgesteld dat niet aan deze vereisten is voldaan, daar overeenkomstig de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie alle consequenties aan te verbinden, met inbegrip van de niet-inachtneming van het aldus gewezen vonnis en de opschorting van de tenuitvoerleggingsprocedure?

2. Indien de eerste vraag bevestigend wordt beantwoord: hangt de verrichting van een dergelijk onderzoek af van het initiatief van de veroordeelde of van een andere bevoegde entiteit of is de rechter in het licht van de hierboven genoemde beginselen van Unierecht verplicht om in een procedure tot tenuitvoerlegging van een onherroepelijk veroordelend vonnis een dergelijk onderzoek ambtshalve te verrichten?

Aangevoerde bepalingen van Unierecht

Verdrag betreffende de Europese Unie: artikel 19, lid 1, tweede alinea;

Handvest van de grondrechten van de Europese Unie: artikel 6 en artikel 47, tweede alinea

Aangevoerde bepalingen van nationaal recht

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (grondwet van de Republiek Polen): artikel 42, lid 3, en artikel 45, lid 1;

Ustawa-Kodeks karny wykonawczy (wetboek tenuitvoerlegging van strafrechtelijke beslissingen; hierna: „k.k.w.”): artikel 9, leden 1 en 2, artikel 13, lid 1, en artikel 15, lid 1;

Ustawa-Prawo o ustroju sądów powszechnych (wet inzake de gewone rechterlijke instanties): artikel 42a, leden 1 tot en met 8;

Ustawa-Kodeks postępowania karnego (wetboek van strafvordering; hierna: „k.p.k.”): artikel 439, lid 1, punt 2;

Ustawa-Kodeks karny (wetboek van strafrecht; hierna: „k.k.”): artikel 135, lid 2

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure

- 1 KB is ervan beschuldigd twee strafbare feiten in de zin van artikel 135, lid 2, k.k. te hebben gepleegd. Daarbij zou zij op 1 en 2 maart 2022 publiekelijk de Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej (president van de Republiek Polen; hierna: „Poolse president”) hebben beledigd, hetgeen te Warschau aan het licht is gekomen via het sociale netwerk Twitter, meer bepaald doordat zij woorden tot hem heeft gericht die algemeen als beledigend worden beschouwd.
- 2 Bij vonnis van 28 december 2022 (zaaknr. VIII K 255/22) heeft de Sąd Okręgowy w Warszawie (rechter in eerste aanleg Warschau, Polen; hierna: „Sąd Okręgowy”) KB schuldig bevonden aan beide haar verweten feiten en haar een vrijheidsstraf van 2 maanden opgelegd. De tenuitvoerlegging van deze sanctie is door de Sąd Okręgowy voorwaardelijk opgeschort voor een proeftijd van 1 jaar, en daarnaast is haar een geldboete van 50 maal het tarief van 10,00 Poolse zloty (PLN) opgelegd, alsook de verplichting om de rechter te informeren over het verloop van de proeftijd.
- 3 Het vonnis is op 5 januari 2023 onherroepelijk geworden zonder dat een van de partijen daartegen hoger beroep heeft ingesteld. KB is in de zaak opgetreden zonder bijstand van een raadsman. Het vonnis is gewezen door een rechtsprekende formatie van de Sąd Okręgowy bestaande uit 1 rechter, namelijk LM.
- 4 LM is tot rechter bij de Sąd Okręgowy benoemd bij besluit van de Poolse president van 23 februari 2021, op voordracht van de Krajowa Rada Sądownictwa (nationale raad voor de rechtspraak), die is samengesteld overeenkomstig de ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (wet tot wijziging van de wet inzake de nationale raad voor de rechtspraak en bepaalde andere wetten) van 8 december 2017.
- 5 Thans is een procedure tot tenuitvoerlegging van het onherroepelijke vonnis in de genoemde strafzaak aanhangig.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

- 6 De onderhavige prejudiciële verwijzing is noodzakelijk om de verwijzende rechter in staat te stellen om nieuwe procedurele beslissingen te geven. Afhankelijk van het antwoord op de door hem gestelde vragen dient deze rechter namelijk de tenuitvoerlegging van de sanctie te gelasten dan wel de procedure tot tenuitvoerlegging ervan krachtens artikel 15, lid 1, k.k.w. te beëindigen wegens het bestaan van een grond voor uitsluiting van de procedure, namelijk het ontbreken van een onherroepelijke veroordeling.
- 7 De verwijzende rechter is zich ervan bewust dat kwesties van strafrechtelijke aansprakelijkheid in beginsel niet onder het Unierecht vallen, maar de onderhavige zaak heeft betrekking op het beginsel van daadwerkelijke rechtsbescherming, dat zou worden ondermijnd indien wordt aanvaard dat een

burger van de Unie zonder onherroepelijke rechterlijke beslissing van zijn of haar vrijheid kan worden beroofd indien de uitspraak in de betreffende zaak niet is gedaan door een rechterlijke instantie die voldoet aan de vereisten van instelling bij wet, onafhankelijkheid en onpartijdigheid. Daarnaast heeft deze zaak betrekking op de grondrechten, zoals het door artikel 6 van het Handvest gewaarborgde recht op vrijheid.

- 8 Volgens de verwijzende rechter heeft de betrokkenheid van een aldus benoemde rechter bij het wijzen van een vonnis tot gevolg dat een rechterlijke instantie met een aldus samengestelde rechtsprekende formatie niet kan worden geacht naar behoren te zijn samengesteld, zodat in een dergelijk geval sprake is van een absolute hogerberoepsgrond in de zin van artikel 439, lid 1, punt 2, k.p.k. In dit verband verwijst de verwijzende rechter naar een aantal uitspraken van het Hof van Justitie, het Europees Hof voor de rechten van de mens en de Poolse rechterlijke instanties, namelijk de Sąd Najwyższy (hoogste rechterlijke instantie in burgerlijke en strafzaken, Polen), de Naczelny Sąd Administracyjny (hoogste bestuursrechter, Polen) en de gewone rechterlijke instanties.
- 9 Meer in het bijzonder heeft de twijfel van de verwijzende rechter betrekking op de mogelijkheid om na te gaan of aan de genoemde vereisten is voldaan wanneer de strafprocedure reeds is beëindigd en een formeel onherroepelijke veroordeling is uitgesproken, met name wanneer geen van de partijen bij de procedure die tot die veroordeling heeft geleid zich op de niet-nakoming van de vereisten van instelling bij wet, onafhankelijkheid en onpartijdigheid heeft beroepen en wanneer in die procedure evenmin is onderzocht of aan deze vereisten is voldaan, zoals in de onderhavige zaak. In wezen gaat het derhalve om de vraag of deze kwestie later kan worden onderzocht, namelijk in het kader van de gerechtelijke procedure tot tenuitvoerlegging van de veroordeling.
- 10 Volgens de verwijzende rechter wordt de toelaatbaarheid van een dergelijk onderzoek ondersteund door het feit dat de vervulling van de aangehaalde vereisten voor de mogelijkheid om eenieder door een rechterlijke instantie te laten veroordelen van nature primair en constitutioneel van aard is, dat wil zeggen dat de autoriteit die de veroordeling voor het plegen van het strafbare feit heeft uitgesproken niet in staat is om recht te spreken zonder dat aan deze vereisten is voldaan.
- 11 Anderzijds is de verwijzende rechter zich er evenwel van bewust dat het onderzoek van de vervulling van de genoemde vereisten in het kader van de tenuitvoerleggingsprocedure kan worden belemmerd door andere voor het Unierecht relevante beginselen, zoals de beginselen van rechtszekerheid, onaantastbaarheid van het gezag van gewijsde, evenredigheid en procedurele autonomie, aangezien deze kwesties in het kader van de strafprocedure niet aan de orde zijn gesteld en een formeel onherroepelijke veroordeling is uitgesproken. Dat geldt temeer daar een uitspraak als in de onderhavige zaak aan de orde in het rechtsverkeer in praktische zin als formeel onherroepelijk functioneert, en omdat vaststaat dat het toestaan van een onderzoek naar de vervulling van vereisten in

het kader van een tenuitvoerleggingsprocedure, dat wil zeggen nadat de betreffende uitspraak formeel onherroepelijk is geworden, ertoe kan leiden dat de gevolgen van het onherroepelijke karakter van die uitspraak teniet worden gedaan.

- 12 De mogelijke beëindiging van de tenuitvoerleggingsprocedure mag niet leiden tot de straffeloosheid van de beklaagde. De verplichting van rechtsbedeling betekent namelijk dat de kwestie van de strafrechtelijke aansprakelijkheid van een beklaagde bij onherroepelijk vonnis moet worden beslecht in een procedure die voldoet aan de genoemde criteria, en indien de beklaagde schuldig wordt bevonden, moet dat vonnis vervolgens ten uitvoer kunnen worden gelegd.
- 13 De tweede vraag wordt gesteld voor het geval de eerste vraag bevestigend wordt beantwoord.
- 14 Bij de verwijzende rechter is twijfel gerezen over de vraag of ter zake van de ten uitvoer te leggen veroordeling ambtshalve kan en moet worden onderzocht of aan de vereisten van voorafgaande instelling krachtens de wet, onafhankelijkheid en onpartijdigheid is voldaan dan wel of van een dergelijk onderzoek moet worden afgezien wanneer de veroordeelde dienaangaande zelf geen initiatief neemt.
- 15 Voor het geval dat van die laatste optie moet worden uitgegaan, vraagt de verwijzende rechter zich af of het tevens aan hem als Unierechter staat om de veroordeelde in kennis te stellen van de mogelijkheid zich erop te beroepen dat de rechterlijke instantie die het vonnis heeft gewezen niet aan de genoemde vereisten voldoet en om de betrokkene daartoe een passende termijn te gunnen. Bovendien vraagt de verwijzende rechter zich af of het ook tot zijn taken behoort om de rechter of rechters te horen die aan de betreffende veroordeling hebben deelgenomen en die mogelijk door het verwijt van niet-ervulling van de genoemde vereisten worden geraakt.
- 16 De verwijzende rechter verzoekt de gestelde prejudiciële vragen te behandelen volgens de versnelde procedure van artikel 105, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering. Dit verzoek is ingegeven door het feit dat de zaak betrekking heeft op de strafrechtelijke aansprakelijkheid van een persoon die ervan wordt beschuldigd een strafbaar feit te hebben gepleegd en dat de zaak verband houdt met de grondrechten en tevens relevant is vanuit het oogpunt van het algemeen belang (het is namelijk in het algemeen belang dat personen die strafbare feiten hebben gepleegd onverwijld strafrechtelijk aansprakelijk worden gesteld).